

Na vrtovih izkopljemo plitve mlake, v katerih se bodo lahko spomladi razmnoževale dvoživke.

Že ena sama krastača na vrtu lahko omeji število rdečih lazarjev do te mere, da ne povzročajo prekomerne škode na vrtninah.

Odlično skrivališče za ježe so kupi vej, ki jih pred sežiganjem najprej pretresemo ali premaknemo na drugo mesto in jih nato takoj sežgemo.

Pri obnovi hiš ohranjamo špranje za netopirje ali namestimo netopirnice.

V eni noči posamezen netopir ulovi toliko žuželk, da njihova teža ustreza kar tretjini teže netopirja.

Vrta ponoči ne osvetljujemo, saj to škodljivo vpliva na nočno aktivne živali – noč zamenjajo za dan in se ne hranijo.

Ker so vsi naši netopirji žužkojedci, so njihovi iztrebki (gvano) zelo kvalitetno gnojilo, ki ga lahko uporabimo tudi na vrtu.

Na netopirjevem meniju se znajde tudi veliko škodljivcev, kot je večča jabolčni zavijač. Najraje se hrani s komarji.

Za čebele samotarke nameščamo domovanja za čebele, kot so šopi trstičja, naluknjani kosi lesa ali zidaki.

Namesto angleške trate raje ohranjamo cvetočo trato, saj si bodo tam gnezdo naredili čmrlji.

Japonski dresnik je priljubljena okrasna rastlina, ki je žal tudi močno invazivna in za njeno širjenje zadostuje že 2 cm korenike.

Sadimo avtohtone vrste grmov in dreves, ki so prilagojene na naše rastne razmere in zato bolj odporne na škodljivce in bolezni. Če imamo posajene tujerodne vrste, redno preprečujemo njihovo širjenje v naravo (npr. odstranjujemo odcvetele cvetove, da ne semenijo, odstranjujemo mlade stranske poganjke).

V visokodebelni sadovnjak sadimo stare sadne sorte na podlagi sejanec, ki so bolj odporne na škodljivce in bolezni.

V raziskavi na Goričkem je bilo ugotovljeno, da 80 % prehrane smrdokavre predstavljajo bramorji.

En škorec poje do 7 kg žuželk na leto.

Visokodebelni travniški sadovnjak ne kosimo pogosto in v njem puščamo nepokošen pas cvetočih rastlin, kjer se lahko pasejo čebele, čmrlji in metulji.

V žive meje sadimo domorodne vrste grmovnic, predvsem plodonosne (kalina, brogovita, glog, šipek), saj se s plodovi hranijo ptice pevke.

Trate ne kosimo do tal, temveč na višini 8-10 cm, saj s tem ne poškodujemo gnezd čmrljev, mravelj in drugih majhnih živali.

Varujemo slepce in kače, ki so pomembni plenilci rdečih lazarjev in voluharic

Slepci v povprečju živijo do 20 let.

Ne uporabljamo kemičnih sredstev za zatiranje polžev, bramorjev, miši in voluharic. Nehote povzročimo pogin ptic, ježev in drugih koristnih živali, ki pojedjo zastrupljeno žival.

Biodiverziteta na vrtu

Na gradu Grad smo gostili strokovnjakinjo za vrtnarstvo Mišo Pušenjak in strokovnjaka za čebele dr. Danila Bevka. Čebele so na vrtu nepogrešljiv člen, vendar rabijo pomoč drugih divjih opraševalcev in vrtnarja, ki gospodari na naravi prijazen način. Pušenjakova je poudarila, da je za dober pridelek najpomembnejša temeljna priprava vrta. Ta obsega pripravo zemlje, kolobarjenje, setev ob pravem času ter ustrezno izbiro sadik in sort. Pri skrbi za zemljo je nujno, da je vsebnost organske snovi v tleh vsaj 3 %. Takšna tla bodo ohranjala ustrezno strukturo in bodo zato manj

Najpomembnejša je skrb za zemljo.

občutljiva na podnebne spremembe (predvsem sušo), zbitost tal bo manjša in privzemanje hranil v rastline večje. Organsko snov zagotavljamo s primernim gnojenjem vsako tretje leto, s kolobarjem in pravilno obdelavo tal. Tla morajo biti ustrezno prezračena in vlažna.

V duplih sadnih dreves ali gnezdilnicah gnezdi **veliki skovik**. Značilno oglašanje maja in v začetku junija mu je nadelo domače ime **čuk**. Skovik je koristna žival na našem vrtu, saj se hrani s kobilicami, bramorji, murni in veččami.

»Okoli vrtnin zasadimo zelišča in cvetlice s pisanimi cvetovi, ki privabljajo opraševalce vrtnin in so hkrati plenilci nezaželenih žuželk (npr. listnih uši). Mešani posevki bodo hkrati zmanjšali vpliv negativnega kolobarja«, je še poudarila Pušenjakova. Pomembna je tudi skrb za koristne živali, katerim pomagamo z gnezdilnicami, hoteli za žuželke in vodnimi kopelmi.

»Čmrlji letajo in oprašujejo cvetove že pri 3 °C, medtem ko medonosna čebela postane aktivna šele, ko se zrak segreje nad 10 °C. Tudi dež čmrljev ne ustavi, medtem ko čebele v dežju ne letajo«, je predstavil dr. Bevk na predavanju na gradu Grad.

Čmrlji in druge divje čebele za boljši pridelek

V Sloveniji živi 35 vrst čmrljev in več kot 500 vrst drugih divjih čebel t.i. samotark. Tretjino naše hrane oprašijo žuželke, pri čemer so še bolj kot medonosna čebela pomembni čmrlji in čebele samotarke. Dobro opraševanje ne poveča le količine pridelka, temveč tudi njegovo kakovost, obliko in prehransko vrednost (npr. vsebnost vitaminov). Nekatere vrtnine, kot so paradižnik in ameriške borovnice, oprašujejo predvsem čmrlji. Čmrlji so hitrejši pri obiskovanju cvetov in zaradi dlakavosti telesa prenesejo več cvetnega prahu, kar poveča pridelek. Enako velja tudi za čebele samotarke. Ena čebela samotarka lahko opravi delo stotih medonosnih čebel. Tem izjemnim živalim lahko pomagamo tako, da nameščamo hotele za žuželke ali v kose lesa izvrtamo luknjice (4-10 mm premera in do 10 cm globine). Pomembno je, da ne uporabljamo insekticidov. Kot je na koncu poudaril dr. Bevk: »Najpomembnejše pa je, da ohranjamo cvetoče pisane travnike, ki bodo omogočali pašo opraševalcem tudi takrat, ko sadno drevje in vrtnine odcvetijo.«

Krajinski park Goričko ni le zavarovano območje narave, temveč ima status varovanega območja Natura 2000. V tem evropskem omrežju so združena območja, kjer živijo v evropskem merilu redke vrste rastlin in živali.

Spomladi se nam pridružite na vodenih izletih in pohodih. Aktualno dogajanje v Krajinskem parku Goričko spremljajte na spletni strani www.park-goricko.org ali se prijavite na e-novičke.

Na spletni strani projekta spremljajte bogat izbor aktivnosti z naravoslovno vsebino, od filmskih večerov, delavnic, predavanj, razstav, natečajev in vodenj. Aktivnosti potekajo po celi Sloveniji v organizaciji 10 projektnih partnerjev.

1. Družbeno središče kmetije je bila v preteklosti pogosto **lipa** (1). Ker cveti šele junija, ponuja čebelarom poletno pašo. Cvetove nabiramo za čaj. Jeseni na lipah pogosto opazimo množico rdečih hroščkov, rdečih škratev, ki se hranijo z njenimi plodovi. Na vrhu lipe pogosto poje veliki skovik.

2. **Sončnica** (2) je enoletnica, ki zraste do 3 m visoko. Socvetje sončnice sestavlja več kot 15.000 majhnih cvetov, ki jih obdajajo rumeni ovojčki listi. Socvetje daje izgled samostojnega cveta in ga zato imenujemo nepravni cvet. Cvetovi, ki sledijo premikanju sonca, so zelo privlačni za žuželke.

Mejice in žive meje spomladi obarvajo belo cvetovi kaline ali ligustra. Modre jagode, ki ostanejo na grmu pozno v zimo, so hrana številnim pticam. Primerne grmovnice za zasejevanje mejic in živih mej so tudi **brogovita** (3), glog ali črni trn. Brogovita je še posebno privlačna zaradi velikih belih socvetij.

Na travnikih in v visokodebelnih sadovnjakih aprila zacveti **navadna kukavica** (4), ki je najpogostejša travniška orhideja na Goriškem. Ogroža jo predvsem močno gnojenje. Gnojenje škoduje glivam, ki orhidejo oskrbujejo z vodo in mineralnimi snovmi.

Dupla (5) starih sadnih visokodebelnih dreves so gnezdišča ptic duplaric, kot sta škorec in **smrdokavra**. Ptica, ki jo na Goriškem prebivalci kličejo upkaš, se večinoma prehranjuje z bramorji, ki jih nabira na tratah in vrtovih ter je zato zelo dobrodošla sosedka na vrtu. Pomagamo ji tako, da ohranjamo drevesa z dupli ali nameščamo **gnezdilnice** (6). Za upkaša je najprimernejša gnezdilnica v velikosti 30×16×20 cm (v×š×g) in z vhodno odprtino premera 6 cm.

Zelišča, kot je **dobra misel** (7), lahko posadimo tudi kot okrasne rastline, ki bodo privabljale številne opraševalce. Hkrati so zelo uporabne v kuhinji in ljudskem zdravilstvu. Dobra misel in timijan uspevata tudi v naravi, kjer ju najdemo na suhih travnikih.

Na leseni ogradi pogosto sedi **rumeni strnad** (8), ki se poleti hrani z žuželkami in pozimi s semeni. Ker se kljub izraziti rumeni obarvanosti zlahka zlije z okolico, ga lažje prepoznamo po značilnem oglašanju, ki spominja na začetek pete Beethovnovne simfonije. Poletna vročina povzroča nevšečnosti tudi pticam in drugim malim živalim. Liščki, vrabčki in sinice rade obiščejo **vodno kopel** (9).

Sedempikčasta polonica (10) je majhen hrošček rdeče barve s črnimi pikami. Odrasle pikapolonice in njihove ličinke se najraje hranijo z listnimi ušmi. Ličinka pikapolonice med enomesečnim razvojem poje okoli 600 uši. Naše pikapolonice ogroža tujerodna invazivna vrsta polonic - harlekinska polonica, ki je prišla iz Azije. Te se v velikem številu pojavijo jeseni.

Mlaka (11) je dobrodošla na vsakem vrtu, saj ponuja vir vode vrtnim živalim. V mlakah živijo in se razmnožujejo dvoživke, kot je **veliki pupek**. Ta potrebuje mlake brez rib, ker le-te pojedjo njegove paglavce. Pupek se hrani tudi s polži.

Stare sadne sorte jablan, kot je **krivopecelj** (12), niso pomembne le kot življenjski prostor različnih živali, temveč so primerne tudi za vrtove. Te sorte so odpornejše na bolezni in ne potrebujejo kemičnega varstva. Redno je potrebno obrezovati mlada drevesa. Odrasla drevesa potrebujejo le redno odstranjevanje bele omele in pomladitveno rez vsakih nekaj let. Po mnenju mnogih so jabolka starih sort okusnejša.

Medonosna čebela, čmrlji in samotarke niso edini opraševalci na vrtovih in v sadovnjakih. Cvetove oprašujejo tudi muhe trepetavke, hrošči in metulji, kot je močvirski cekinček (16). Na cvetovih vrtnic, šipkov in kobulnic zlahka opazimo **zlato minico** (13). Do 2 cm velik hrošč se hrani s cvetovi. Sončni žarki poudarijo prepoznavno bleščeče zlato in kovinsko zeleno barvo skeleta hrošča, ki jo prekinjajo prečne bele lise. Ličinke (ogrci) se do dve leti razvijajo v starih drevesih, humusu in kompostu.

V sadovnjakih na zahodu Goriškega konec aprila zacveti **gorski narcis** (14), ki spada med zavarovane vrste rastlin. Najbolj ga ogrožata gnojenje in prezgodnja košnja. Domačini gorske narcise poznajo pod imenom potkolonci (Cankova), piklonci ali piklanci (Gerlinci, Pertoča).

V špranjah lesenih opažev (15) ali na podstrešjih lahko zatočišče najdejo različne vrste netopirjev. **Navadni netopir** je največja vrsta netopirja pri nas. Netopirji se hranijo izključno z žuželkami, kot so komarji in večče. V eni noči lahko netopir ulovi več tisoč komarjev, zato so netopirji koristni sosedje.